

Täytäntöönpanon suuntaviivoja Erasmus+ -ohjelman ja Euroopan solidaarisuusjoukkojen osallisuus- ja moninaisuusstrategia

Versio 1 – 29/04/2021

EUROOPAN KOMISSIO

Koulutuksen, nuorisoasioiden, urheilun ja kulttuurin pääosasto
Euroopan komissio

B-1049 Bruxelles/Brussel

© Euroopan unioni, 2021

Käyttö on sallittu, jos lähde mainitaan.

Euroopan komission asiakirjojen käytösäännöistä säädetään päätöksessä 2011/833/EU (EUVL L 330, 14.12.2011, s. 39).

**Täytäntöönpanon
suuntaviivoja
Erasmus+ -ohjelman ja
Euroopan
solidaarisuusjoukkojen
osallisuus- ja
moninaisuusstrategia**

Versio 1 – 29/04/2021

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo	4
1. Johdanto	6
2. Tausta	7
a) Poliittinen kehys ja vaikuttimet	7
b) Yhteiskunnallinen tilanne	7
c) Aiemmistä ohjelmista saadut kokemukset	8
3. Strategian tavoitteet	8
4. Määritelmät	10
a) Kohderyhmät	10
b) Saavutettavuuden ja tavoitettavuuden esteet	10
i. Vammaisuus	10
ii. Terveysongelmat	10
iii. Koulutusjärjestelmiin liittyvät esteet	11
iv. Kulttuurierot	11
v. Sosiaaliset esteet	11
vi. Taloudelliset esteet	11
vii. Syrjintään liittyvät esteet	11
viii. Maantieteelliset esteet	11
c) Moninaisuuden ymmärtäminen	12
5. Osallisuutta ja moninaisuutta tukevat ohjelmien mekanismit	12
a) Osallisuus ja moninaisuus arviointiprosessin painopisteinä	12
b) Ohjelmien saavutettavuus ja käyttäjäystävällisyys	12
c) Valmistelevat vierailut	13
d) Tehostettu mentorointi	13
e) Taloudellinen erityistuki	13
f) Pienimuotoisemmat ja helppokäyttöisemmät toiminnot	14
g) Vaiheittaiset valmiuksien kehittämisreitit	14
h) Hankemuoto ja liikkuvuuden kesto	14
i) Eurooppalaiset toimet paikallisella tasolla	14
j) Vaihdon tarjonta verkossa	15
k) Kielivalmennustuki	15
6. Organisaatioiden rooli hankkeiden valmistelussa, käyttöönotossa ja seurannassa	15
a) Verkostoituminen ja valmiuksien kehittäminen osallisuuden ja moninaisuuden edistämiseksi	15
b) Osallistujien tasapuolinen ja avoin valinta	16
c) Tiedotus ja yhteydenpito	16
d) Osallistujien valmistelu ja tuki kaikissa hankevaiheissa	17
i. Ennen hanketta	17
ii. Hankkeen aikana	17
iii. Hankkeen jälkeen	17
e) Yhteisön osallistumisen kannustaminen ja tukeminen	17
7. Kansallisten toimistojen, resurssikeskusten ja Euroopan koulutuksen ja kulttuurin toimeenpanoviraston (EACEA) rooli	18
a) Tiedotus ja tietoisuuden lisääminen	18
b) Opastava toimintatapa	19
c) Strategiset toimet	19
d) Osallisuudesta vastaavat vastuuhenkilöt	19

e) Koulutus ja verkostoituminen organisaatioille, kansallisen toimiston henkilöstölle ja asiantuntija-arvioijille.....	20
f) Valvonta ja raportointi	20
g) Yhteisvaikutukset muiden ohjelmien kanssa	20
8. Inspiraatiota onnistuneista kokemuksista ja hyvistä käytännöistä	21

1. Johdanto

Tasa-arvon ja osallisuuden periaatteet ovat osa Euroopan unionin perusarvoja. Samaan aikaan yhteiskunnat ovat monin tavoin yhä moninaisempia. Tämä lisää tarvetta oppia, miten moninaisuuden kanssa toimitaan ja miten luodaan osallistavia ja yhtenäisiä yhteiskuntia Eurooppaan. Tämän tukemisessa keskeisessä asemassa ovat EU:n ohjelmat Erasmus+ ja Euroopan solidaarisuusjoukot, jäljempänä 'ohjelmat'.

Euroopan unionin (EU) ohjelmien olisi tarjottava mahdollisuuksia, jotka ovat kaikkien saatavilla. Osa ihmisistä ei kuitenkaan voi hyötyä tasavertaisesti näistä mahdollisuuksista kohtaamiensa esteiden vuoksi. Niiden henkilöiden osallistaminen, joiden osallistumiseen liittyy esteitä tai joilla on koulutuksen ja nuorisotyön puitteissa vähemmän mahdollisuuksia kuin muilla, onkin monien toimintapolitiikan aloitteiden keskeinen tavoite. EU:n koulutus-, nuoriso- ja urheiluohjelmassa on aiemminkin kiinnitetty huomiota osallisuuteen, mutta arvioinnit ja tutkimukset ovat osoittaneet, että osallistumismahdollisuuksia ja osallisuutta tulisi lisätä edelleen.

Jotta voitaisiin vauhdittaa osallisuutta ja moninaisuutta edistäviä toimia Erasmus+:n ja Euroopan solidaarisuusjoukkojen uusissa ohjelmissa, ohjelmien perustamisasetuksiin sisältyy erityinen osallisuutta koskeva luku. Muun ohella siinä asetetaan komissiolle tehtäväksi laatia osallisuutta edistäville toimenpiteille erityinen kehys, jossa hahmotellaan tärkeimmät työn osa-alueet seuraaviksi seitsemäksi vuodeksi. Kun EU:n toimielimet neuvottelivat keskenään uusien ohjelmien perustamisasetuksista, pyrittiin varmistamaan, että osallisuus sisältyy niihin alusta alkaen tärkeänä horisontaalisena osatekijänä. Ohjelmien kehittämiseksi entistä osallistavampaan suuntaan tehtiin myös tiivistä yhteistyötä jäsenvaltioiden, Erasmus+ -ohjelman ja Euroopan solidaarisuusjoukkojen kansallisten toimistojen ja Euroopan koulutuksen ja kulttuurin toimeenpanoviraston (EACEA) sekä eri verkostojen, kansalaisjärjestöjen, asiantuntijoiden ja varsinaisten edunsaajien kanssa. Viimeksi mainittuun ryhmään sisältyi myös niitä, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia hyödyntää ohjelmia.

Nyt käsillä oleva asiakirja on tämän yhteisen kehittämisprosessin tulos, ja se perustuu ohjelmien eri osa-alueilta saatuihin kokemuksiin. Sen tavoitteena on myös, että eri osa-alueet omaksuvat vaikutteita ja saavat innoitusta toisiltaan. Asiakirja sisältää eri sektorien, kohderyhmien ja tiettyjen osallisuuteen liittyvien tavoitteiden yhteiset määritelmät, ja se on laadittu tiiviissä yhteistyössä Erasmus+ -ohjelman ja Euroopan solidaarisuusjoukkojen kansallisten toimistojen sekä ulkopuolisten sidosryhmien kanssa. Tavoitteena on ollut saada Erasmus+ -ohjelma ja Euroopan solidaarisuusjoukot myös niiden henkilöiden ulottuville, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia.

Tässä asiakirjassa käsitellään seuraavia näkökohtia: Kohdassa 2 esitetään toimintapoliittinen tausta, joka perustuu aiemmista ohjelmista saatuihin kokemuksiin asiaankuuluvilla aloilla. Kohdassa 3 esitetään tarkemmin strategian tavoitteet. Kohdassa 4 annetaan tarvittavat määritelmät, ja kohdassa 5 ja 6 esitetään ohjelmien toimenpiteet niiden laajimman saavutettavuuden varmistamiseksi. Kohdassa 7 annetaan kansallisille toimistoille, resurssikeskuksille ja Euroopan koulutuksen ja kulttuurin toimeenpanovirastolle ohjeet siitä, miten strategiaa sovelletaan ohjelmien kautta tuettuihin toimiin. Kohdassa 8 on esimerkkejä hyvistä käytännöistä ja asiaankuuluvien välineiden hyödyntämisestä parhaalla mahdollisella tavalla.

2. Tausta

a) Poliittinen kehys ja vaikuttimet

Tasa-arvon ja osallisuuden periaatteet ovat osa EU:n perusarvoja, ja ne on kirjattu EU:n perussopimukseen¹: ”Unioni noudattaa kaikessa toiminnassaan kansalaistensa yhdenvertaisuuden periaatetta, jonka mukaan sen toimielimet, elimet ja laitokset kohtelevat kansalaisia yhdenvertaisesti.”

Komission Euroopan koulutusalueita koskevan aloitteen², EU:n nuorisostrategian³ ja eurooppalaisten nuorisotavoitteiden⁴ keskeinen tavoite on niiden ihmisten mukaan ottaminen, joilla on osallistumiseen vaikuttavia esteitä tai koulutuksen ja nuorisotyön suhteen muita vähemmän mahdollisuuksia. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin mukaan *kaikilla* on ”oikeus laadukkaaseen ja osallistavaan yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen”⁵. Se on sopusoinnussa myös YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelman 2030⁶ kanssa, jonka tavoitteena on muun muassa ”taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet”.

Eurooppa-neuvosto⁷ korosti tässä yhteydessä, että ”koulutus ja kulttuuri ovat keskeisessä asemassa, kun rakennetaan osallistavia ja yhtenäisiä yhteiskuntia”, ja kehotti jäsenvaltioita, ministerineuvostoa ja komissiota jatkamaan työtä ”liikkuvuuden ja vaihtojen lisäämiseksi, myös huomattavasti vahvistetun, osallistavan ja laajennetun ohjelman avulla”.

Lisäksi urheilu muodostaa henkilökohtaisten, sosiaalisten ja oppimistaitojen kehyksen ja edistää suvaitsevaisuutta, solidaarisuutta, osallisuutta sekä muita urheilun ja EU:n arvoja. Uuden EU:n urheilualan työsuunnitelman yhtenä tavoitteena on lisätä osallistumista urheiluun ja terveyttä edistävään liikuntaan aktiivisen ja ympäristöystävällisen elämäntavan, sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja aktiivisen kansalaisuuden edistämiseksi.

Kun otetaan huomioon tämä toimintapoliittinen tausta ja sidosryhmien panos, periaate, jonka mukaan ohjelmien olisi oltava kaikkien saatavilla⁸ ihmisten kohtaamista esteistä riippumatta, tukee kaikkia mahdollisuuksia, joita ohjelmat tarjoavat EU:ssa ja sen ulkopuolella oleville henkilöille ja organisaatioille. Tavoitteena on, että kukaan ei jää jälkeen ja että kehitetään osallistavampia, oikeudenmukaisempia, vihreämpiä ja digitaalisempia yhteiskuntia.

b) Yhteiskunnallinen tilanne

Yhteiskunnat ovat monilta osin yhä monimuotoisempia (esimerkiksi kulttuurin, valmiuksien, sosiaalisten ryhmien, seksuaalisuuden, poliittisten mielipiteiden, identiteettien, koulutuksen ja lukutaitotason osalta). Tämä lisää tarvetta oppia toimimaan moninaisuuden kanssa ja luoda osallistavia ja yhtenäisiä yhteiskunnallisia järjestelmiä

¹ Konsolidoidun version 9 artikla.

² Euroopan komission tiedonanto COM(2018) 268, 22. toukokuuta 2018.

³ Neuvoston päätöslauselma 14080/18, annettu 15 päivänä marraskuuta 2018, EU:n nuorisostrategian vahvistamisesta vuosiksi 2019–2027.

⁴ https://ec.europa.eu/youth/policy/youth-strategy/youthgoals_fi

⁵ https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_fi

⁶ https://ec.europa.eu/info/strategy/international-strategies/sustainable-development-goals_fi

⁷ 14.–15. joulukuuta 2017 pidetyn kokouksen päätelmät.

⁸ [Viittaus oikeusperustaan].

viralliseen, epäviralliseen ja arkioppimiseen liittyvän koulutustoiminnan avulla. EU:n tavoitteena on tarjota tarvittavaa tukea, jolla vastataan ihmisten tässä prosessissa mahdollisesti kohtaamiin haasteisiin.

Nyky-yhteiskunnan ja poliittisten järjestelmien toiminta perustuu siihen, että kansalaiset osallistuvat yhteiskunnalliseen prosessiin ja julkiseen elämään taustastaan tai olosuhteistaan riippumatta⁹. Ohjelmaan osallistuminen voi tältä osin edistää tunnetta yhteisestä kansalaisuudesta ja vahvistaa osallistumista yhteiskuntaan, kuten vuosia 2014–2020 koskevan Erasmus+ -ohjelman väliarvioinnissa ja useissa tutkimustoimissa osoitetaan¹⁰.

c) Aiemmistä ohjelmista saadut kokemukset

EU:n koulutus-, nuoriso- ja urheilualan ohjelmista on vuosina 1987–2020 hyötynyt yli 10 miljoonaa osallistujaa. Vuosina 2014–2017 niiden henkilöiden, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, osuus osallistujista oli keskimäärin 11,5 prosenttia kaikkien ohjelma-alojen osallistujista.¹¹ Eri alojen välillä oli kuitenkin merkittäviä eroja. Esimerkiksi nuorisohankkeissa osallistujista jopa 30 prosenttia oli nuoria, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, ja urheiluhankkeista joka kolmannessa käsiteltiin sosiaaliseen osallisuuteen liittyviä kysymyksiä.

Vaikka Erasmus+ -ohjelmalla¹² onnistuttiin edeltäviä ohjelmia paremmin osallistamaan henkilöitä, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, ohjelman väliarvioinnissa korostettiin tarvetta laajentaa osallistumismahdollisuuksia ja osallisuutta entisestään¹³.

Edellisissä ohjelmissa ei ollut eri sektoreita, kohderyhmiä ja erityisiä osallisuuteen liittyviä tavoitteita koskevia yhteisiä määritelmiä. Tästä syystä oli erittäin hankalaa verrata tietoja mielekkäästi eri alojen kesken ja laatia kattavia strategioita kansallisella ja EU:n tasolla.

EU:n tasolla laadittiin strategisia suuntaviivoja osallisuudesta ja moninaisuudesta. Se, millä tavalla ne pantiin täytäntöön kansallisella tasolla, vaihteli maittain. Toisinaan tuensaajat ilmoittivat¹⁴ kuitenkin, että viestintää ja koordinoitua hankkeisiin liittyvistä osallisuudesta koskevista asioista oli mahdollista parantaa riippumatta siitä, tuettiin niitä Euroopan koulutuksen ja kulttuurin toimeenpanoviraston (EACEA) Brysselissä hallinnoimien toimien vai ohjelmiin osallistuvien eri ohjelmamaiden Erasmus+ -ohjelman kansallisten toimistojen kautta.

Yhteinen strateginen lähestymistapa osallisuuteen ja moninaisuuteen tarjoaa mahdollisuuden hyödyntää osallisuuden kokemuksia kullakin alalla ja lisätä molemminpuolista inspiaraatiota ja motivaatiota eri aloilla. Tästä syystä laadittiin Erasmus+ -ohjelman ja Euroopan solidaarisuusjoukkojen kattava strategia vuosiksi 2020–2027. Strategiassa voidaan hyödyntää kansallisten toimistojen, resurssikeskusten ja toimeenpanoviraston vankkaa osaamista.

3. Strategian tavoitteet

Strategian tavoitteena on auttaa luomaan kaikille tasapuoliset mahdollisuudet osallistua näihin ohjelmiin. Tämä olisi saatava aikaan poistamalla esteitä, joita (jäljempänä kuvatut) eri kohderyhmät saattavat kohdata pyrkiessään käyttämään ohjelmien

⁹ Euroopan koulutusalan asiantuntijajaneeli – keskusteluasiakirja Inclusion and citizenship (24. tammikuuta 2019 pidetty foorumi).

¹⁰ Esimerkiksi nuorisoala: www.researchyouth.eu; korkeakoulutuksen ala: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-2548_fi.htm

¹¹ Lähde: komission kertomus Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle ”Erasmus+-ohjelman väliarviointi (2014–2020)” (COM(2018) 50), s. 2.

¹² Koska Euroopan solidaarisuusjoukot perustettiin itsenäisenä ohjelmalla lokakuussa 2018, osallisuutta voidaan arvioida mielekkäästi vasta vuosia 2021–2027 koskevan ohjelman aikana.

¹³ Ks. alaviite 11.

¹⁴ Ks. esim. EACEA:n aihekohtaisen klusterikokouksen päätelmät, lokakuu 2017.

tarjoamia mahdollisuuksia Euroopassa ja muualla. Strategiassa luodaan mahdollistavat puitteet Erasmus+ -ohjelmasta ja Euroopan solidaarisuusjoukoista tuetuille osallisuutta ja moninaisuutta koskeville hankkeille.

Lisäksi strategialla pyritään edistämään kaikenlaista moninaisuutta arvokkaana oppimisen lähteenä ja sitä, että ohjelman sidosryhmät, erityisesti hankkeiden organisoijat ja osallistujat, voivat olla myönteisessä vuorovaikutuksessa taustaltaan erilaisten ihmisten kanssa kaikentyypisissä hankkeissa.

Tavoitteena on viime kädessä, että saadaan toteutetuksi enemmän ja parempia hankkeita, joissa joko otetaan suoraan mukaan sellaisia henkilöitä, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, tai keskitytään osallisuuteen ja moninaisuuteen liittyviin kysymyksiin. Kummassakin tapauksessa osallisuuden ja moninaisuuden edistämiseen tähtäävien hankkeiden avulla on määrä saada aikaan muutoksia parempaan sekä niiden kannalta, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, että koko yhteiskunnassa ja auttaa näin vähentämään eriarvoisuutta.

Strategian tavoitteena on saada tämä aikaan seuraavasti:

1. Luodaan yhteinen käsitys henkilöistä, joilla voidaan katsoa olevan muita vähemmän mahdollisuuksia, ja luodaan johdonmukainen kehys näiden henkilöiden sisällyttämiseksi ohjelmiin.
2. Lisätään kaikkien toimijoiden sitoutumista osallisuuteen ja moninaisuuteen ohjelmien toimissa ja noudatetaan hankkeissa myönteistä lähestymistapaa kaikenlaiseen moninaisuuteen.
3. Tuetaan tuensaajaorganisaatioita sellaisten laadukkaampien hankkeiden luomisessa, joihin osallistuu henkilöitä, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia (esimerkiksi tarjoamalla koulutusta, välineitä, rahoitusta ja valmennusta).
4. Vähennetään sellaisten henkilöiden osallistumisen esteitä, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, ja autetaan hakijoita ja mahdollisia hakijoita selviämään näistä esteistä sekä luodaan asianmukaiset olosuhteet oppimiselle, työskentelylle tai vapaaehtoistoiminnalle vastaamalla heidän tukitarpeisiinsa.
5. Edistetään henkilöiden, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, ja heidän kanssaan työskentelevien henkilöiden kokemuksen ja osaamisen huomioon ottamista ohjelmissa.
6. Varmistetaan, että osallisuuteen ja moninaisuuteen keskittyminen otetaan huomioon ohjelmien hallinnon ja hankkeen elinkaaren kaikissa vaiheissa: ennen hanketta (kuten edistämisen-, tiedotus- ja tukitoimet sekä arviointi), hankkeen aikana (osallistujien valinta, valmistelu, täytäntöönpano, tulokset jne.) ja hankkeen jälkeen (hankkeiden tulosten arviointi, levittäminen ja hyödyntäminen, seuranta jne.).
7. Lisätään osallisuuden ja moninaisuuden näkyvyyttä ja roolia Erasmus+ -ohjelman ja Euroopan solidaarisuusjoukkojen laadukkaassa täytäntöönpanossa.

Näillä tavoitteilla ja toimenpiteillä täydennetään ohjelmien oikeusperustoissa vahvistettuja määritelmiä ja tavoitteita¹⁵.

---

¹⁵ Indikaattorit, joiden avulla raportoidaan ohjelman edistymisestä yleisten ja erityistavoitteiden saavuttamisessa, esitetään kyseisten asetusten liitteessä.

4. Määritelmät

a) Kohderyhmät

Erasmus+ -ohjelman ja Euroopan solidaarisuusjoukkojen perustamisesta annetuissa asetuksissa määritellään "(nuoriksi) henkilöiksi, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia" "(nuoret) henkilöt, joiden on hankalaa hyödyntää tehokkaasti ohjelman tarjoamia mahdollisuuksia taloudellisista, sosiaalisista, kulttuuriin liittyvistä, maantieteellisistä tai terveyteen liittyvistä syistä, maahanmuuttajataustansa vuoksi tai esimerkiksi vammaan tai oppimisvaikeuksiin liittyvistä syistä taikka muista syistä, mukaan lukien syyt, jotka voisivat johtaa Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artiklassa tarkoitettuun syrjintään"¹⁶.

Tämän vuoksi strategian tärkeimpiä kohderyhmiä ovat ihmiset, joilla on muita heikommät mahdollisuudet elämässä, minkä vuoksi heidän tilanteensa on heikempi kuin ohjelmiin ja/tai koulutusjärjestelmiin osallistuvilla muilla henkilöillä. Nämä henkilöt voivat joutua epäedulliseen tilanteeseen yhden tai useamman seuraavassa luettelossa mainitun syrjäytymistekijän vuoksi.

Nämä tekijät voivat vaikeuttaa ohjelmien tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämistä erityisesti tiettyjen tavoitettavuutta, viestintää tai hankesuunnittelua koskevien rakenteiden ja käytäntöjen yhteydessä. Niistä voi siten tulla esteitä. Asiyhteydestä ja asiaan osallistuvan asiantuntijahenkilöstön arvioinnista riippuu, olisiko tietyn hankkeen tai osallistujan saatava lisätukea osallisuuden ja moninaisuuden edistämiseksi. Tässä otetaan myös huomioon osallistujilta saatu palaute ja panos.

b) Saavutettavuuden ja tavoitettavuuden esteet

Aiemmat kokemukset auttavat tunnistamaan tärkeimmät esteet, jotka voivat estää sellaisia henkilöitä, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, osallistumasta tehokkaammin ohjelmiin. Jäljempänä esitettävä luettelo tällaisista mahdollisista esteistä ei ole tyhjentävä, vaan sillä on tarkoitus antaa vertailukohta toimien toteutukselle sellaisten henkilöiden saavuttamisen lisäämiseksi, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia. Nämä esteet voivat haitata tällaisten henkilöiden osallistumista erillisinä tekijöinä ja useampien tekijöiden yhdistelmänä.

i. Vammaisuus

Tämä kattaa ruumiilliset, henkiset, älylliset tai aisteihin liittyvät vammat, jotka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa saattavat estää henkilön täysipainoisen ja tehokkaan osallistumisen yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.¹⁷

ii. Terveysongelmat

Terveysongelmat, kuten vakavat tai krooniset sairaudet tai muut fyysiseen tai mielenterveyteen liittyvät ongelmat, saattavat aiheuttaa esteitä, jotka estävät osallistumisen ohjelmaan.

---

¹⁶ Vaikka nämä tekstit perustuvat lainsäädäntövallan käyttäjien väliseen poliittiseen sopimukseen, kyseiset kaksi asetusta hyväksytään yhteispäätösmenettelyllä asiakirjan laadintahetkellä, mikä tarkoittaa, että kumpaakin niistä olisi pidettävä luonnoksena, kunnes ne tulevat virallisesti voimaan.

¹⁷ Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista:

<https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

iii. Koulutusjärjestelmiin liittyvät esteet

Henkilöt, joilla on eri syistä vaikeuksia suoritua koulutusjärjestelmissä, koulunkäynnin varhain keskeyttäneet nuoret, työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevat sekä aikuiset, joilla on alhainen koulutustaso, saattavat kohdata erinäisiä osallistumisen esteitä. Vaikka muutkin tekijät, kuten yksilön henkilökohtainen tilanne, saattavat vaikuttaa asiaan, nämä koulutukseen liittyvät ongelmat johtuvat usein koulutusjärjestelmästä, joka luo rakenteellisia rajoituksia ja/tai jossa ei oteta täysin huomioon yksilön erityistarpeita. Osallistumisesteenä saattaa olla myös se, että opetussuunnitelmien rakenteen vuoksi on vaikeaa suorittaa vaihto-opiskelua tai harjoittelua ulkomailla osana opintoja.

iv. Kulttuurierot

Kuka tahansa voi lähtökohdistaan riippumatta kokea kulttuurierot esteinä, mutta erityisesti ne voivat haitata henkilöitä, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia. Tällaiset erot voivat muodostaa merkittäviä oppimisen esteitä yleisesti ja varsinkin maahanmuuttaja- tai pakolaistaustaisille henkilöille ja aivan erityisesti hiljattain saapuneille maahanmuuttajille. Samoin ne voivat olla esteinä kansalliseen tai etniseen vähemmistöön kuuluville, viittomakielen käyttäjille ja henkilöille, joilla on vaikeuksia sopeutua uuteen kieliympäristöön ja kulttuuriin. Se, että joutuu ohjelmaan osallistuessaan tekemisiin vieraiden kielten ja kulttuurierojen kanssa, voi heikentää joidenkin osallistumista ja vähentää osallistumisesta koituvia hyötyjä. Mahdolliset osallistujat saattavat jopa jättää kokonaan hakematta tukea ohjelmista kulttuurierojen vuoksi, jolloin kulttuurierot ovat todellinen este osallistumiselle.

v. Sosiaaliset esteet

Sosiaaliset sopeutumisvaikeudet, kuten puutteelliset sosiaaliset taidot, epäsosiaalinen tai riskikäyttäytyminen, (aikaisemmat) rikokset, (aikaisempi) päihteiden väärinkäyttö tai sosiaalinen syrjäytyminen saattavat muodostaa esteen.

Sosiaaliset esteet voivat johtua myös perhetilanteesta, kuten siitä, että hakija on perheen ensimmäinen korkeakoulutukseen pääsevä jäsen tai vanhempi (erityisesti yksinhuoltajavanhempi), omaishoitaja, perheen elättäjä tai orpo tai että hän on ollut tai on parhaillaan laitoshoidossa.

vi. Taloudelliset esteet

Heikko taloudellinen asema, kuten alhainen elintaso, pienet tulot, pakko käydä töissä opiskelun ohessa, riippuvuus sosiaaliturvajärjestelmästä, pitkäaikaistyöttömyys, epävarma tilanne tai köyhyys, kodittomuus, velkaantuneisuus tai talousvaikeudet, voi muodostaa esteen.

Myös palvelujen (erityisesti tuki henkilöille, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia) heikko siirrettävyys saattaa aiheuttaa ongelmia, kun palvelujen olisi "liikuttava" osallistujien mukana näiden lähtiessä kaukana sijaitsevalle paikkakunnalle tai varsinkin ulkomaille.

vii. Syrjintään liittyvät esteet

Sukupuoleen (sukupuoli-identiteetti, sukupuolen ilmaisu jne.), ikään, etniseen alkuperään, uskontoon, vakaumukseen, sukupuoliseen suuntautumiseen, vammaisuuteen tai intersektionaaliin tekijöihin liittyvä syrjintä voi aiheuttaa esteitä (yhden tai useamman edellä mainitun syrjintään liittyvän esteen yhdistelmä).

viii. Maantieteelliset esteet

Maantieteellisiä esteitä saattavat kohdata esimerkiksi syrjäisiltä alueilta tai maaseudulta kotoisin olevat, pienillä saarilla tai reuna- tai syrjäisimmillä alueilla elävät ja kaupunkien ongelma-alueilla asuvat henkilöt, ne, joiden asuinalueilla on heikot julkiset palvelut

(vähän julkista liikennettä ja heikot palvelut), sekä vähemmän kehittyneillä alueilla kolmansissa maissa asuvat henkilöt.

c) Moninaisuuden ymmärtäminen

Tässä strategiassa moninaisuudella tarkoitetaan kaikenlaista erilaisuutta. Moninaisuus voi olla ilmeistä, kuten silloin, kun on kyse etnisestä alkuperästä, uskonnosta, kulttuurista tai kielestä. Moninaisuuteen kuuluu kuitenkin paljon muitakin asioita. Se kattaa myös kykyihin (tai vajaakykyisyyteen), koulutustasoon, sosiaaliseen taustaan, taloudelliseen tilanteeseen, terveydentilaan ja asuinpaikkaan liittyvät erot, kuten esitetään määritelmässä, jota sovelletaan ”henkilöihin, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia”.

Tämän asiakirjan tavoitteena on hyväksyä moninaisuus ja arvostaa sitä siten, että erilaisuudesta voisi oppia sen sijaan, että se aiheuttaa kielteistä kilpailua ja ennakkoluuloja. Erasmus+ -ohjelmaan ja Euroopan solidaarisuusjoukkoihin osallistuvilla henkilöillä ja järjestöillä olisi oltava tarvittavat valmiudet toimia moninaisuuden parissa ja hyödyntää moninaisuutta täysipainoisesti ohjelman rikastuttamiseksi. Tämä edistää myönteistä vuorovaikutusta eritaustaisten ihmisten välillä, mikä parantaa viime kädessä myös niiden henkilöiden tilannetta, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia.

5. Osallisuutta ja moninaisuutta tukevat ohjelmien mekanismit

Toimintomuodot saavat aktiivisesti aikaan kasvokkain ja verkossa tapahtuvaa vuorovaikutusta taustoiltaan (kuten kulttuuriltaan, valmiuksiltaan tai näkökannoiltaan) erilaisten henkilöiden välillä. Ohjelmat tarjoavat menetelmät, rakenteet ja verkostot myönteisten henkilökohtaisten kohtaamisten kannustamiseksi ja mahdollistamiseksi näiden toimintojen aikana. Hankittu osaaminen auttaa ihmisiä tämän jälkeen toimimaan moninaisuuden kanssa ja edistää sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Kaikessa toiminnassa olisi edistettävä muiden kuin syrjäytyneiden henkilöiden ja henkilöiden, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, välistä vuoropuhelua, jotta he eivät tunne itseään leimatuiksi taustansa vuoksi.

Ohjelmiin sisältyy seuraavia ominaisuuksia ja mekanismeja osallisuuden ja moninaisuuden tukemiseksi ja edistämiseksi.

a) Osallisuus ja moninaisuus arviointiprosessin painopisteinä

Molemmista ohjelmissa osallisuus ja moninaisuus ovat osa rahoitushakemusten valintakriteerejä ja rahoitustuen jakoperusteita. Avustusten myöntämisen prosessissa olisi asetettava etusijalle laadukkaat hankkeet, joissa käsitellään aktiivisesti osallisuutta ja moninaisuutta ja joihin osallistuu henkilöitä, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, sekä uusia ja ruohonjuuritason organisaatioita.

Osallisuuden ja moninaisuuden periaatteiden aktiivinen täytäntöönpano on myös osa akkreditointihakemusten alustavaa arviointia liikkuvuustoimissa sekä osa akkreditoitujen edunsaajien jatkuvan arvioinnin kriteerejä. Arvioijille tarjotaan erityisiä ohjeita ja koulutusmahdollisuuksia, jotta voidaan paremmin määrittää osallisuutta ja moninaisuutta edistävien hankkeiden mahdollisuudet, seurata niitä ja antaa niitä varten ohjeita.

b) Ohjelmien saavutettavuus ja käyttäjäystävällisyys

Molemmista ohjelmissa pyritään noudattamaan käyttäjäystävällistä lähestymistapaa, jolla ohjelman ohjeita, haku- ja raportointimekanismeja, asiakirjoja ja lomakkeita selkeytetään, lyhennetään ja tehdään ymmärrettävämmiksi. Tähän sisältyy

mahdollisuuksien mukaan erilaisten kielten ja tekstimuotojen käyttö sekä digitaalisten oppimisympäristöjen käyttäjäystävällisyyden ja saavutettavuuden varmistaminen. Verkkoalustat (esim. eTwinning, School education Gateway -portaali, Euroopan nuorisoportaali, EPAL ja Erasmus+ -mobiilisovellus) on suunniteltu varmistamaan yhtäläiset mahdollisuudet kaikille, jotta osallistuminen olisi helpompaa, mutta erityisesti osallistujille, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, kuten näkövammaisille tai henkilöille, joiden digitaidot ovat heikot.

c) Valmistelevat vierailut

Rahoitettujen hankkeiden osana ja erityisesti silloin, kun liikkuvuustoimintoihin osallistuu henkilöitä, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, hankkeiden järjestäjät voivat tehdä suunnitteluvierailuja toimintoa toisessa maassa isännöivien organisaatioiden luo, tarvittaessa yhdessä tällaisten osallistujien kanssa. Tietyissä toimissa vierailuja voi suorittaa myös yksittäinen osallistuja yksin tai perheenjäsenen tai tukihenkilön kanssa. Vierailujen tarkoituksena on varmistaa toimintojen laadukkuus helpottamalla ja valmistelemalla hallinnollisia järjestelyjä, kehittämällä luottamusta ja yhteisymmärrystä ja luomalla vankka kumppaniverkosto hankkeeseen osallistuvien organisaatioiden välille. Valmisteleva vierailu voi myös auttaa tarjoamaan yksilöllistä tukea ja arvioimaan osallistujan yksilöllisiä tarpeita (yhdessä hankkeen järjestäjän kanssa, kun se on tarkoituksenmukaista) ja niihin liittyviä järjestelyjä, joita asianomaisten organisaatioiden on toteutettava.

d) Tehostettu mentorointi

”Tehostettu mentorointi” on käsite, joka kuvaa intensiivistä mentorointiprosessia, jota voidaan käyttää nuorten, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, tukemiseen ohjelmien tietyissä toimissa, kun he eivät kykene suorittamaan toimintoa itsenäisesti taikka tavanomaisen mentoroinnin tai tuutorituen turvin. Tehostettu mentorointi tarkoittaa tiiviimpää yhteyttä, tapaamisia tavallista useammin ja enemmän aikaa tehtävien suorittamiselle. Tämä takaa vaihteittaisen tuen osallistujille sekä hanketoimintojen aikana että työajan ulkopuolella. Tehostettu mentorointi antaa osallistujille mahdollisuuden tulla niin itsenäiseksi kuin mahdollista, mikä edistää hankkeen onnistunutta toteutusta.

e) Taloudellinen erityistuki

Ohjelmissa tarjotaan rahoitustukimekanismeja¹⁸, joilla mahdollistetaan osallisuus ja moninaisuus ja edistetään niitä eri hankkeissa:

- o lisärahoitus, jonka tarkoituksena on kattaa sellaisten osallistujien erityistarpeista aiheutuvat kustannukset, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, jotta he voivat osallistua tasavertaisesti muiden osallistujien kanssa, mukaan lukien esimerkiksi tehostettu mentorointi, tai mukautettuun matkustamiseen ja majoitukseen, henkilökohtaiseen apuun tai erityiseen kulttuurien väliseen tai kielelliseen valmennukseen liittyvät kustannukset;
- o lisärahoitus organisaatioille, jotka toteuttavat osallisuutta ja moninaisuutta aktiivisesti edistäviä hankkeita erityisesti vaikeasti tavoitettavia ryhmiä varten mahdollisen ylimääräisen työmäärän vuoksi ja sellaisten henkilöiden, joilla on

---

¹⁸ Tässä tarkoitettun lisätuen lisäksi ohjelmista olisi pyrittävä maksamaan säännöllisiä avustuksia mahdollisimman varhain ennen hankkeiden aloittamista (jotta osallistujien ei tarvitsisi suorittaa ennakkomaksuja).

muita vähemmän mahdollisuuksia, täysipainoista osallistumista ohjelmaan tukevaa henkilöstöä varten;

- o joustavat ja helposti ymmärrettävät rahoitusmekanismit, jotta voidaan paremmin mukautua eri kohderyhmien tarpeisiin kansallisella tasolla ja ottaa huomioon mahdolliset synergiat muun kansallisen tai EU:n rahoituksen kanssa; mahdollisuus rahoittaa etukäteen tai jatkuvasti henkilöiden tarpeisiin liittyvät kustannukset, jotta henkilöiden, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, ja hakijaorganisaatioiden taloudellinen taakka poistetaan tai jotta kansallisen tuen siirrettävyyttä edistetään ulkomailla tapahtuviin liikkuvuustoimiin osallistumista varten;
- o erityisrahoitus, jonka tarkoituksena on tukea pienempiä organisaatioita, joilla on vain vähän tai ei lainkaan kokemusta hakemusten jättämisestä ohjelmien puitteissa, mukaan lukien yksinkertaistettu ja joustavampi rahoitusmenettely.

Ylimääräiset rahoitustuen vaihtoehdot olisi selvitettävä selkeästi ja asetettava avoimesti mahdollisten tuensaajien saataville.

f) Pienimuotoisemmat ja helppokäyttöisemmät toiminnot

Suunnittelu- ja rahoitussääntömallien vuoksi tietyt ohjelmien osat soveltuvat erityisesti organisaatioille, joilla on rajalliset hallinnolliset valmiudet (tällaisessa tilanteessa voivat esimerkiksi olla organisaatiot, jotka tukevat henkilöitä, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia) tai jotka ovat ohjelman uusia toimijoita. Näille toimille on ominaista pienemmät ja joustavammat avustusmäärät, yksinkertaisemmat hallinnolliset ja raportointivaatimukset sekä hankkeiden lyhyempi kesto. Näitä toimia on suunniteltu samalla tavaksi saada muita rahoitusmahdollisuuksia, joiden avulla ne voivat kasvaa ja parantaa valmiuksiaan ohjelmien eri toimien puitteissa.

g) Vaiheittaiset valmiuksien kehittämiskeinot

Erasmus+ -ohjelman ja Euroopan solidaarisuusjoukkojen erilaiset hankemuodot mahdollistavat rajat ylittävien kokemusten tarjoamisen henkilöiden (erityisesti henkilöiden, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia) tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaan elämän eri vaiheissa, mikä kehittää valmiuksia vaiheittain. Organisaatioita kannustetaan käyttämään ohjelmia osallistujien henkilökohtaisen ja koulutuksellisen kehityksen välineenä.

h) Hankemuoto ja liikkuvuuden kesto

Lyhytkestoiset ja pienimuotoiset liikkuvuushankkeet voivat olla ensimmäinen kokemus henkilöille, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, ja jotka eivät tilanteensa vuoksi voi osallistua tai tunne olevansa valmiita kestoltaan tavanomaisiin liikkuvuushankkeisiin. Ensimmäinen kokemus voi auttaa näitä ryhmiä harkitsemaan seuraavaksi osallistumista pidemmän aikavälin ja suuremman mittakaavan hankkeisiin. Lisäksi ryhmähankkeita voivat seurata yksittäiset toiminnot, ja lyhytkestoinen fyysinen liikkuvuushanke voidaan yhdistää verkkokokemuksiin osallistumalla virtuaaliliikkuvuuteen ja monimuotoisiin intensiivikursseihin.

i) Eurooppalaiset toimet paikallisella tasolla

Tietyt toimet tarjoavat oppimismahdollisuuksia paikallisella tasolla kansainvälisten osallistujien osallistumisen, hankkeiden aihealueiden tai molempien kautta. Niihin liittyy

aina vahva eurooppalainen ulottuvuus. Tällaiset toimet voivat tarjota ohjelmista ensimmäisen kokemuksen niille osallistujille, joilta puuttuu itseluottamus osallistua ensimmäistä kertaa toimintaan ulkomailla. Tällaiset EU:n hankkeet tutummassa ympäristössä voivat toimia siltana muihin rajat ylittäviin kokemuksiin sellaisille osallistujille, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia.

j) Vaihdon tarjonta verkossa

Ohjelma tarjoaa myös kulttuurienvälistä vaihtoa verkossa täydentävänä vaihtoehtona osallistujille, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia. Virtuaalisen vaihdon kaltaiset hankkeet yhdistävät eri maantieteellisten alueiden henkilöitä aihekohtaisten hankkeiden parissa. Verkkovaihto voi olla myös silta fyysiseen rajat ylittävään liikkuvuuteen myöhemmässä vaiheessa. Sen pitäisi pikemminkin täydentää rajat ylittävää liikkuvuutta kuin korvata se. Virtuaaliluokkia ja virtuaalisia oppimistiloja käytetään etäoppimiseen mutta myös liikkuvien opiskelijoiden tuutoroinnin tukemiseen.

k) Kielivalmennustuki

Koska kieliosaaminen mainitaan usein ohjelmiin osallistumisen esteenä, niihin sisältyy liikkuvuustoimintaa tukevia kieltenoppimismahdollisuuksia. Tätä tukea tarjotaan joko Erasmus+ -ohjelman kielivalmennuspalvelun tai muiden taloudellisten kielellisten kannustimien kautta, kun kielivalmennuspalvelua ei ole saatavilla tai kun toiminnot edellyttävät erityistä kielellistä oppimista. Jos verkko-opiskelu ei ole kohderyhmien tavoittamiseen sopiva väline, sitä tarjotaan muissa muodoissa, kuten viittomakielellä.

6. Organisaatioiden rooli hankkeiden valmistelussa, käyttöönnotossa ja seurannassa

Hakijaorganisaatioiden olisi otettava hankkeissaan huomioon osallisuus ja moninaisuus. Organisaatioilla on keskeinen rooli osallisuuden toteuttamisessa erityisesti, kun kyse on organisaation kehittamisestä (osallisuushankkeiden käsittelyvalmiuksien hankkimisessa ja kehittämisessä ja sen levittämisessä organisaation puitteissa) sekä osallistujien tavoittamisesta ja vuorovaikutuksesta ennen hanketta, sen aikana ja sen jälkeen. Seuraavat ohjeet tukevat näiden toimintojen ja hankkeiden suunnittelua ja toteutusta.

a) Verkostoituminen ja valmiuksien kehittäminen osallisuuden ja moninaisuuden edistämiseksi

Organisaatioita kehoitetaan käsittelemään osallisuutta ja moninaisuutta omien tarpeidensa ja yhteisönsä tarpeiden mukaisesti. Henkilöstö, joka käsittelee organisaatioissaan erityisesti osallisuutta ja moninaisuutta koskevia kysymyksiä sekä osallistujia, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, voi hyötyä muiden organisaatioiden työntekijöiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä tuettaessa henkilöitä, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia. Heillä on hyvät mahdollisuudet järjestää osallisuuteen ja moninaisuuteen keskittyviä hankkeita ohjelmissa. Ohjelmamuodot ja tukirakenteet tarjoavat heille hyvän mahdollisuuden kehittää omaa lähestymistapaa osallisuuteen ja moninaisuuteen omassa organisaatiossaan. Organisaatioiden on kehitettävä osaamistaan jatkuvalla koulutuksella, arvioinnilla ja valmiuksien kehittämisellä lisätäkseen sosiaalista osallisuutta ja edistääkseen moninaisuutta. Erilaisia tukimuotoja, kuten koulutustilaisuuksia, vertaisoppimiskokemuksia ja työn varjostamisen (job-shadowing) mahdollisuuksia, voidaan järjestää niiden valmiuksien lisäämiseksi. Organisaatioiden olisi pyrittävä liikkuvuushankkeissa vastavuoroisuuteen ottamalla vastaan osallistujia, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, ja otettava tämä huomioon kumppaniverkostonsa hankesuunnittelussa. Tämä tarjoaa mahdollisuuden lisätä luottamusta ja asiantuntemusta kumppaniverkostossa. Liikkuvuushankkeita

toteuttavien organisaatioiden olisi edistettävä organisaation sisäistä yhteistyötä osallisuuden ja moninaisuuden alalla asiantuntevan henkilöstön kanssa.

Organisaatioiden tulisi myös hyödyntää ohjelmissa tarjottuja koulutusmahdollisuuksia. Kansallisten toimistojen, resurssikeskusten tai muiden kokoneiden alan organisaatioiden hallinnoimien yhteistyö- tai verkostoitumistoimien tai EPAL:n, School Education Gateway -portaalin tai eTwinningin kaltaisten verkkoalustojen tarjoamien mahdollisuuksien avulla ne voivat lisätä valmiuksiaan toteuttaa laadukkaita hankkeita, joilla pyritään edistämään osallisuutta ja moninaisuutta ja luomaan luotettavien kumppaneiden verkosto. Nämä toimet on järjestettävä siten, että ne ovat kaikkien saatavilla, myös logistiselta kannalta.

b) Osallistujien tasapuolinen ja avoin valinta

Organisaatioiden valintamenettelyissä olisi otettava huomioon tasapuolisuus ja osallisuus, ja niissä olisi arvioitava hakijoiden ansioita ja motivaatiota kokonaisvaltaisesti. On tärkeää pyrkiä tarjoamaan tasapuoliset mahdollisuudet ja tarjota osallistujille yksilöllistä tukea heidän tarpeidensa perusteella. Osallistumisen lisäämiseksi organisaatioita kannustetaan luomaan oppimistarjontaan sisäänrakennettuja mahdollisuuksia (esimerkiksi korkeakoulutuksen ”liikkuvuusikkunoita”), ja niiden olisi harkittava erilaisia liikkuvuusmuotoja, jotta ne voivat saavuttaa kohderyhmänsä ja helpottaa niiden osallistumista (esim. monimuotoinen ja lyhytaikainen liikkuvuus). Organisaatioita kannustetaan hyödyntämään ohjelmissa erilaisia hankemuotoja kohderyhmän tarpeiden pohjalta.

c) Tiedotus ja yhteydenpito

Yhteydenpito on ohjelmien kannalta ensiarvoisen tärkeää, jotta voidaan varmistaa, että kaikki mahdollisuudet tunnetaan ja että tavoitetaan myös ne kohderyhmät, joilla on vaikeuksia osallistua ohjelmiin.

Organisaatioiden olisi lisättävä tietoisuutta eri mahdollisuuksista ja tukimekanismeista. Henkilöt, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, olisi tavoitettava omissa henkilökohtaisissa ympäristöissään mukauttamalla lähestymistapaa heidän tietotarpeisiinsa. Tärkeä menestystekijä aliedustetuille ryhmille tiedottamisessa on yhteistyö näiden kohderyhmien kanssa paikallis- tai aluetasolla työskentelevien sidosryhmien kanssa.

Konkreettisia lähestymistapoja ja toimenpiteitä niiden henkilöiden tavoittamiseksi, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, ovat muun muassa

- i. henkilökohtaiset tapaamiset tai tapahtumat tiettyjen kohderyhmien kanssa, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia (eli niille järjestettävät tietopäivät)
- ii. yhteistyö sellaisten järjestöjen ja henkilöiden kanssa, jotka toimivat merkityksellisillä aloilla välittäjinä niiden henkilöiden kannalta, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, jotta voidaan tarvittaessa tavoittaa tiettyjä kohderyhmiä
- iii. kohdennettu tiedotusaineisto ja asiaankuuluvat kielet, viittomakieli mukaan lukien, ja asianmukaisissa muodoissa, kuten suurella kirjaisinkoolla, helppolukuisella tekstillä ja pistekirjoituksella, laaditut julkaisut mukaan lukien tiedot mahdollisesti saatavilla olevasta lisärahoituksesta, jolla tuetaan henkilöitä, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia
- iv. selkeä ja ymmärrettävä kieli tiedotusta ja viestintää varten; abstraktin kielen ja tarpeettoman monimutkaisuuden välttäminen ja kuvien hyödyntäminen mahdollisuuksien mukaan

- v. kokemuksista kertominen, ”lähettiläät” ja roolimallit: entiset osallistujat, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, ja entisten opiskelijoiden verkostot ja organisaatiot, kuten Erasmus Student Alumni Alliance (ESAA), Erasmus-lähettiläät tai EuroPeers-verkosto, voivat auttaa suosittamaan ohjelmia henkilöille, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, jakamalla omia kokemuksiaan ystävien, muiden opiskelijoiden, organisaation henkilöstön, toimittajien tai koulujen kanssa.

d) Osallistujien valmistelu ja tuki kaikissa hankevaiheissa

Organisaatioiden tulee valmistella projektiin osallistujat hyvin ja tukea heitä ennen osallistumista, sen aikana ja sen jälkeen. Osallistujien tarpeita ja panosta olisi tarkasteltava aktiivisesti, arvioitava ja otettava huomioon mahdollisimman paljon hankkeen kaikissa vaiheissa, erityisesti silloin, kun on kyse heille paremmin sopivista toimista ja niiden toteutustavasta.

i. Ennen hanketta

Organisaatioita kannustetaan yksinkertaistamaan mahdollisimman paljon hankkeisiin osallistumista koskevia sisäisiä menettelyjään. Organisaatioiden olisi tuettava mahdollisia osallistujia ohjelmiin osallistumisessa avustamalla heitä hallinnollisessa työssä (esim. rekisteröinti, asiakirjat ja raportit). Osallistujien olisi löydettävä henkilökohtaista vahvuutta, saatava kielellistä tukea ja kulttuurista valmennusta. Heidän olisi ymmärrettävä, mitä heiltä odotetaan ja keneen voi ottaa yhteyttä koulutus-, hallinto- ja henkilökohtaista tukea varten toimintojen aikana.

ii. Hankkeen aikana

Toimet olisi mukautettava niiden osallistujien tarpeisiin, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia (esim. osallistavat opetusmenetelmät tai tukihenkilöiden tuki hankkeen aikana). Organisaatioiden olisi tarjottava erilaisia tukitoimia, joilla helpotetaan sosiaalista osallisuutta ja lisätään myönteistä yhteyttä moninaisuuteen. Organisaatiossa olisi oltava henkilöstön jäsen tai vertaistukea tarjoava henkilö, jonka kanssa he voivat vaihtaa kokemuksiaan ja ehkäistä tai käsitellä kaikenlaisia vaikeuksia.

Kun otetaan huomioon ohjelmien mahdollinen voimakas vaikutus henkilöihin, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, olisi kiinnitettävä erityistä huomiota oppimisprosessia ja hankkeen tuloksia koskevaan pohdintaan sekä kehittyneiden taitojen dokumentointiin hankkeen jälkeen tai sen lopussa.

iii. Hankkeen jälkeen

Organisaatioiden tulee arvioida osallistujien kanssa hankkeesta saatuja kokemuksia ja sen vaikutusta ja antaa tukea oppimiskokemuksen tunnustamiselle. Niitä kannustetaan ottamaan palanneet osallistujat mukaan paikalliseen toimintaan (tiedotus, tukitoiminta), jotta kokemus voidaan maksimoida ja tulevia osallistujia kannustaa.

e) Yhteisön osallistumisen kannustaminen ja tukeminen

Ohjelmat vaikuttavat myönteisesti sosiaaliseen osallisuuteen ja moninaisuuteen niihin suoraan osallistuvia henkilöitä laajemmin. Osallisuuteen liittyvien toimien olisi oltava läheisessä yhteydessä yhteisön tarpeisiin. Organisaatioiden olisi tältä osin kannustettava osallistujia osallistumaan paikallisiin yhteisöihin ja kansalaistoimintaan hankkeensa aikana. Tämä olisi tunnustettava eri tavoin. Ne voivat myös ottaa mukaan entisiä osallistujia ja paikallisia osallistujia, jotka eivät (vielä) voi liittyä fyysiseen liikkuvuuteen liittyviin toimiin, jotta kansainvälisen toiminnan paikallisvaikutusta lisätään.

Organisaatioiden olisi mahdollisuuksien mukaan annettava osallistujille virallinen tunnustus vapaaehtoistyöstä olemassa olevien välineiden avulla.

7. Kansallisten toimistojen, resurssikeskusten ja Euroopan koulutuksen ja kulttuurin toimeenpanoviraston (EACEA) rooli

Kansallisten toimistojen rooli hankkeiden tukemisessa on erittäin tärkeä, jotta hankkeista tehdään mahdollisimman osallistavia ja moninaisia. Ohjelmien johdonmukaisen ja tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi kansallisten toimistojen on noudatettava eräitä yhteisiä suuntaviivoja, jotka ovat riittävän joustavia mukautuakseen niiden kansalliseen tilanteeseen. Myös ohjelmien toteuttamista tukevat resurssikeskukset ovat keskeisiä toimijoita tämän strategian edistämässä ja toteuttamisessa erityisesti siksi, että ne keräävät tietoa ja laativat ja toteuttavat valmiuksia kehittäviä toimia kansallisten toimistojen henkilöstölle ja ohjelmien tuensaajille.

Myös komission Euroopan koulutuksen ja kulttuurin toimeenpanovirastolla (EACEA) on yhtä tärkeä rooli keskitetysti hallinnoitujen ohjelmien lohkojen kannalta. Kumppanimaissa EU:n edustustoilla ja kansallisilla Erasmus+ -toimistoilla – jos maissa on sellaisia – on myös keskeinen rooli tuotaessa ohjelmaa lähemmäs tämän strategian kohderyhmiä.

Kansallisten toimistojen, resurssikeskusten ja EACEA:n olisi lisättävä tietoisuutta erilaisista vaihtoehdoista ja tukimekanismeista hankkeille, joilla pyritään edistämään osallisuutta ja moninaisuutta. Henkilöt, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, olisi tavoitettava omissa henkilökohtaisissa ympäristöissään heidän kanssaan työskentelevien organisaatioiden kautta ja mukauttamalla lähestymistapaa heidän tietotarpeisiinsa.

Lisäksi kaikkia Erasmus+ -ohjelman ja Euroopan solidaarisuusjoukkojen täytäntöönpanorakenteita kehoitetaan pohtimaan saavutettavuutta, osallisuutta ja moninaisuutta omissa rakenteissaan ja toiminnoissaan. Tähän sisältyy huomion kiinnittäminen esteettömiin tapahtumapaikkoihin, viittomakielisen tulkkauksen tai kuvatekstien tarjoaminen tapahtumissa, vapaasti käytettävissä olevien verkkosivustojen ja materiaalien tarjoaminen, moninaisuuden huomioiminen rekrytoinnissa sekä asiantuntijoiden ja arvioijien keskuudessa.

Strategian käyttöönotossa ja siitä tiedottamisessa kaikki toimijat sitoutuvat pitämään säännöllisesti yhteyttä ja kuulemaan asiaankuuluvilla aloilla toimivia organisaatioita ja asiantuntijoita.

a) Tiedotus ja tietoisuuden lisääminen

Kansallisilla toimistoilla on tärkeä rooli maansa tiedotus- ja yhteydenpitotoiminnassa. Niiden olisi mukautettava tiedotusstrategiaansa erityisten kohderyhmien mukaan kansallisen tilanteensa mukaisesti. Niiden on tiedotettava julkisesti kansallisista osallisuutta ja moninaisuutta koskevista toimintasuunnitelmistaan ja varmistettava tiukimmat avoimuusvaatimukset, kun käynnistetään hankkeita, joilla pyritään edistämään osallisuutta ja moninaisuutta.

Kansallisten toimistojen on myös laadittava sopivaa ja helposti saatavilla olevaa tietoa tietoisuutta, käytettävä erilaisia yhteydenotto- ja tiedotuskanavia sekä suunnattava aktiivisesti toimia osallisuuden ja moninaisuuden kannalta tärkeillä aloilla toimiviin organisaatioihin ja otettava niihin yhteyttä. Niiden olisi laadittava ja tarjottava tietoa helposti ymmärrettävällä kielellä, viittomakieli mukaan lukien, ja

asianmukaisissa muodoissa, kerättävä ja hyödynnettävä hyviä käytäntöjä koskevia esimerkkejä ja tarjottava sidosryhmille verkostoitumismahdollisuuksia.

b) Opastava toimintatapa

Kansallisten toimistojen tulee antaa osallisuus- ja moninaisuushankkeiden järjestäjille järjestelmällistä ja kohdennettua tukea hankkeen kaikissa vaiheissa. Tämä on erityisen tärkeää ohjelmien uusille toimijoille ja hakijoille, joihin kuuluu muita vähemmän mahdollisuuksia omaavia henkilöitä, jotta voidaan poistaa esteet heidän täysipainoiselle osallistumiselleen.

Kansalliset toimistot voivat soveltaa opastavaa toimintatapaa itse tai toteuttaa järjestelyitä, joissa käytetään esimerkiksi mielipidevaikuttajia, valmentajia, hankevierailuja, puhelinkonsultointia, sosiaalista mediaa tai sähköpostia.

Niiden tehtäviin kuuluu lisätuen tason määrittely kotimaisen asiayhteyden ja avoimien kriteerien perusteella. Kansallisten toimistojen on varattava riittävästi henkilöresursseja ja taloudellisia resursseja, jotta tätä toimintatapaa voidaan soveltaa tehokkaasti ja jatkuvasti.

c) Strategiset toimet

Kansallisten toimistojen on laadittava kansallinen Erasmus+ -ohjelman ja Euroopan solidaarisuusjoukkojen osallisuutta ja moninaisuutta koskeva toimintasuunnitelma, joka perustuu maan paikalliseen todellisuuteen mutta joka on aina yhdenmukainen EU:n strategian kanssa. Kansalliset toimistot voivat keskittyä strategiaan painopisteisiin (esimerkiksi tukeen ryhmille, joilla on yksi tai useampi syrjäytymistekijä), mutta ne eivät saa sulkea pois muita kohderyhmiä, jos nämä esittävät hakemuksen.

Kansallisten toimistojen työohjelmissa on lueteltava toimet, jotka edistävät niiden kansallista toimintasuunnitelmaa ja strategiaa Euroopan tasolla.

Niiden on tiedotettava julkisesti kansallisista osallisuutta ja moninaisuutta koskevista toimintasuunnitelmistaan ja varmistettava tiukimmat avoimuusvaatimukset, kun käynnistetään hankkeita, joilla pyritään edistämään osallisuutta ja moninaisuutta.

d) Osallisuudesta vastaavat vastuuhenkilöt

Kunkin kansallisen toimiston on nimettävä vähintään yksi osallisuudesta ja moninaisuudesta vastaava vastuuhenkilö, joka koordinoi osallisuuteen ja moninaisuuteen liittyviä toimia kansallisessa toimistossa. Tämä on muiden kansallisten toimistojen, komission ja resurssikeskusten yhteyshenkilö.

Lisäksi kansallisten toimistojen kaikkien työntekijöiden pitäisi tuntea kansallinen ja EU:n strategia ja toteuttaa niitä kaikissa ohjelman toimissa.

Osallisuudesta vastaavien vastuuhenkilöiden olisi pyrittävä ottamaan osallisuus ja moninaisuus huomioon koko kansallisessa toimistossaan ja jakamaan osallisuutta ja moninaisuutta koskevaa asiantuntemustaan ja kokemuksiaan kollegoiden kanssa. Heidän olisi myös otettava huomioon osallisuus ja moninaisuus hankkeissa ja autettava kartoittamaan kohderyhmiä, joita ei välttämättä saavuteta tämän strategian avulla.

e) Koulutus ja verkostoituminen organisaatioille, kansallisen toimiston henkilöstölle ja asiantuntija-arvioijille

Kansallisten toimistojen ja resurssikeskusten on järjestettävä koulutusta, verkostoitumista ja esittelyitä organisaatioille, jotka toimivat osallisuuden ja moninaisuuden kannalta merkityksellisillä aloilla sekä kansallisella että ylikansallisella tasolla. Osallisuutta ja moninaisuutta edistävien hankkeiden järjestäjien ja ohjelmien edustajien välinen vuoropuhelu hyödyttää kaikkia osallistujia.

Muiden kansallisten välineiden lisäksi Erasmus+ -ohjelman koulutus- ja yhteistyötoimintojen ja Euroopan solidaarisuusjoukkojen verkostoitumistoimintojen koordinoitu käyttö on tärkeä väline valmiuksien kehittämisessä ja verkostoitumisessa.

Kansallisten toimistojen henkilöstön ja hankkeiden arviointiin osallistuvien asiantuntijoiden on saatava asiaankuuluvien ammattilaisten tarjoamaa koulutusta. Näin voidaan kehittää kansallisen toimiston verkoston valmiuksia arvioida ja hallinnoida paremmin hankkeita, joilla pyritään edistämään osallisuutta ja moninaisuutta. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä osallisuutta ja moninaisuutta edistävien ja menestyksekkäitä hankkeita lisäävien hankkeiden mahdollisuuksien täysipainoiseen hyödyntämiseen.

Kansallisia toimistoja kehoitetaan ottamaan arvioijiksi ja arviointikomiteoiden jäseniksi myös henkilöitä, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, jotta voidaan hyödyntää heidän asiantuntemustaan ja jakaa sitä muiden arvioijien kanssa, lisätä tietoisuutta ja varmistaa hankkeiden parempi arviointi. Kansallisen toimiston henkilöstölle ja asiantuntija-arvioijille tarjotaan erityisiä ohjeita ja koulutusmahdollisuuksia, jotta voidaan paremmin määrittää osallisuutta ja moninaisuutta edistävien hankkeiden mahdollisuudet, seurata niitä ja antaa niitä varten ohjeita.

f) Valvonta ja raportointi

Kansallisten toimistojen on toimitettava komissiolle pyynnöstä ja pyydettyssä muodossa tietoja useista indikaattoreista, joilla seurataan strategian täytäntöönpanossa saavutettua edistystä.

Toimistojen on varmistettava, että kansallisella tasolla tietotekniikkavälineisiin tallennetut tiedot ovat mahdollisimman luotettavia. Niiden on myös varmistettava, että hankkeet, joita on edistetty parhaina käytäntöinä osallisuuden ja moninaisuuden alalla, ovat hyvälaatuisia.

g) Yhteisvaikutukset muiden ohjelmien kanssa

Kansallisten toimistojen on tuettava tuensaajia, jotta nämä löytävät ohjelmista osallisuutta ja moninaisuutta koskevalle hankkeelleen parhaiten soveltuvan toimen (hankemuodon) tai muita/täydentäviä rahoitusmahdollisuuksia. Tällaisia mahdollisuuksia voivat tarjota muut ohjelmat, kuten Euroopan sosiaalirahasto plus, Horisontti Eurooppa - puiteohjelma, Digitaalinen Eurooppa -ohjelma, Luova Eurooppa -ohjelma tai Euroopan talousalueen rahoitusjärjestelmät.

Toimistojen on esiteltävä ohjelmien eri hankemuotoja tuensaajille, jotta ne voivat löytää sopivat vaihtoehdot eri mahdollisuuksista henkilöille, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia ja joiden parissa ne työskentelevät.

Hyviä käytäntöjä yhteisvaikutuksesta muiden ohjelmien kanssa olisi dokumentoitava ja levitettävä, jotta voidaan moninkertaistaa niiden käyttö ja hyödyntää niiden koko potentiaali.

8. Inspiraatiota onnistuneista kokemuksista ja hyvistä käytännöistä

Euroopan komissio määrittä aiemmista ohjelmista useita kokemuksia ja hyviä käytäntöjä, jotka jaetaan verkkoalustojen kautta. Seuraavat resurssit tarjoavat pääsyn osallisuutta koskeviin käytäntöihin, materiaaleihin ja dokumentaatioon:

- **Erasmus+ -hanketietokanta** – pääsy kaikkiin rahoitettuihin Erasmus + -hankkeisiin, joista voidaan tehdä hakuja esim. aiheen, vuoden tai maan perusteella mukaan lukien mahdollisuus tunnistaa osallisuuteen liittyviä hyviä käytäntöjä muodostavia hankkeita ja niiden tuloksia
- **SALTO-keskusten osallisuutta ja moninaisuutta koskevat toimet** – koulutus, julkaisut tai resurssit niiden osallistujien kanssa, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, tehtävään kansainväliseen nuorisotyöhön
- **Osallisuutta koskeva strateginen kumppanuus** – kansallisten toimistojen yhteenliittymä, joka on kehittänyt nuorisualan strategisen lähestymistavan eri maiden kohderyhmien tavoittamiseksi ja osallistamiseksi
- **EPALE** – avoin yhteisö aikuiskoulutuksessa kaikkialla Euroopassa ja aihekohtainen osio oppijoille tarjottavasta tuesta (esteet, sosiaalinen osallisuus, vammaisuus)
- **School education Gateway -portaali** – EU:n verkkoalusta yleissivistävää koulutusta varten, johon sisältyy osallistavan koulutuksen edistämistä koskeva toimenpidepaketti
- **Euroopan solidaarisuusjoukkojen hanketulosten tietokanta** – tarjoaa pääsyn kaikkiin rahoitettuihin Euroopan solidaarisuusjoukkojen hankkeisiin
- **Eurodesk** – eurooppalainen tiedontarjoajien verkosto nuorten ja heidän kanssaan työskentelevien henkilöiden erilaisesta oppimiseen liittyvästä liikkuvuudesta. Eurodeskillä on saatavilla olevia mahdollisuuksia koskeva tietokanta (opportunity finder), ja tiedot syötetään **Euroopan nuorisoportaaliin**.

Lisäksi ohjelmien täytäntöönpanorakenteiden ja rahoitusta saavien organisaatioiden olisi esitettävä aktiivisesti inspiroivia esimerkkejä ja hyviä käytäntöjä osallisuudesta ja moninaisuudesta Erasmus+ -ohjelman ja Euroopan solidaarisuusjoukkojen hankkeissa. Näitä levitystoimia voidaan toteuttaa eri kanavien kautta, esimerkiksi verkossa, painetussa muodossa, vertaistiedoilla tai entisten osallistujien avustuksella, jotka toimivat ”lähettiläinä” ja mielipidevaikuttajina.

